

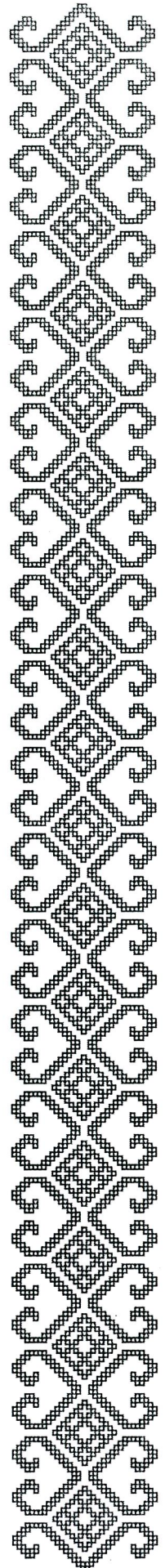
VUOTUISPERINNE

Entisajan karjalaiset elivät luonnon rytmissä, edellyttiväthän jo pelkästään vuotuiset maataloustyöt sopeutumista vuodenvuoroon. Syksyllä korjattiin kesän sato, pimeä talvi puuhailtiin sisäskareiden parissa ja keväällä valmistauduttiin jälleen uuteen kesään ja satokauteen. Vuodenaikojen vaihtelun mukaan rytmittyivät myös juhlat ja tapaperinne. Tärkeimmät vuotuisjuhlat ajoittuivatkin juuri vuodenaikojen taitekohtiin, jolloin tehdyt työt jätettiin taa ja siirryttiin uuden ajanjakson myötä uusiin tehtäviin.

Sadonkorjuun päätös eli kekri

Kesän taittuessa syksyksi vietettiin kauden sadonkorjuun juhlaa, kekriä. Ennen kirkollisen kalenterin vakiintumista myös uuden vuoden katsottiin alkavan elonkorjuun päätymisestä. Syystyöt oli nyt tehty ja etenkin naisväen oli aika siirtyä tuvan puolelle käsittöiden pariin. Ruokavarastot olivat täynnä tuoreita juureksia sekä maitotuotteita, teurastettiinpa syyskestien kunniaksi yleensä vielä lampaista ja sika. Karjalainen vieraanvaraisuus kukoisti syksyllä juuri syyskestien aikaan, jolloin sukulaiset kyläilivät toistensa luona ja nauttivat täysin siemauksin uuden sadon tuotteista – myös suvun vainajat laskeettiin vieraiden joukkoon. Tärkeimpiä vieraita syyskesteillä olivat kuitenkin talon jo avioituneet tyttäret, jotka nyt saapuivat kunniavieraiksi isänsä taloon. He viettivät lapsuudenkodissaan viikon tai pari, eikä heidän tänä aikana tarvinnut lainkaan osallistua talon velvollisuuksiin. Etelä-Karjalassa ja Karjalankannaksella tavasta puhuttiin oljamissa olona.

Kekri merkitsee varsinaisesti karjalaisten karjaa suojelevaa jumalaa. Juhlana kekri onkin vanhaa pakanallista perua, mutta silti sen tyypillisiä piirteitä on siirtynyt niin alkusyksyn syyskesteihin kuin kristilliseen joulunviettoon. Vaikka kekriä vietettiin liukuvasti kunkin talon saadessa syystyönsä päätökseen, ajankohtansa takia se on samastettu myös katolisilta periytyvään pyhäinpäivään. Perinteisesti kekriä on kuitenkin vietetty karja- ja sato-vuoden päätösjuhlana.

Joulu

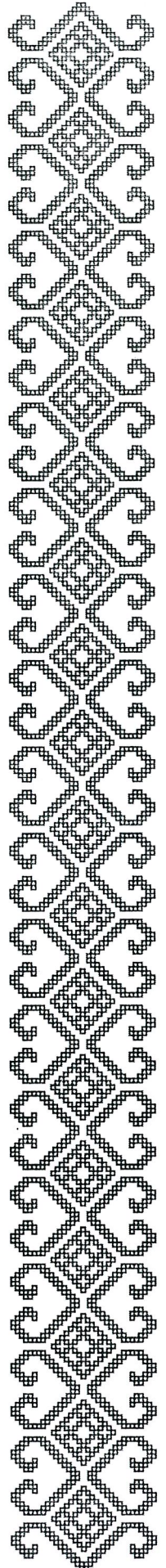
Joulu on vakiintunut Suomessa nykyiselle paikalleen vasta kristinuskon leviämisen myötä, mutta joulu sydäntalven juhlanä on saanut vaikutteita jo varhaisemmasta sadonkorjuujuhlasta. Uskonpuhdistus tosin karsi perinteisen joulunvieton pakanallisimpia tapoja ja toi tilalle uusia traditioita. Nykyisin meillä tunnetut joulutavat ovatkin varsin nuoria; Karjalaan ne levisivät lännestä päin. Itä- ja Pohjois-Suomessa joulu on alun perin ollut melko vaatimaton juhla.

Vanhimpiin suomalaisiin joulutapoihin kuuluvat jouluoljet ja joulusauna. Jouluvalmisteluihin kuului olennaisesti olkien levittäminen tuvan lattialle, jossa ne saivat luoda tunnelmaa koko joulunajan; talonväki jopa nukkui oljissa. Myös joulukirkko saattoi olla koristeltu oljin. Muita käytettyjä koristeita olivat himmeli sekä puinen kynttiläkruunu ja -jalka. Ruokaa oli pöydässä läpi yön. Perinteisiä herkkuruokia Karjalassa olivat uuni-puuro, karjalanpaisti, piirakat sekä kalasta ja lihasta valmistettu aattolohko. Vaikka joulupukki on muovautunut jouluperinteeseemme vasta 1800-luvun lopulla, haltioihin pohjautuvat joulutontut sen sijaan ovat vanhaa suomalaista kansanperinnettä.

Varhain jouluaamuna lähdettiin reellä elämykselliseen joulukirkkoon. Kotimatalla kulkusten ja aisakellojen kilistessä isännät mittasivat kilvanajolla, kenellä oli kylän parhaimmat hevoset. Muuten joulupäivä vietettiin hiljaisesti kotioloissa. Tapaninpäivänä sen sijaan oli aika seurustella sukulaisten ja muiden kyläläisten kanssa. Aamu alkoi tapaninajajien kierrellessä taloja, joissa heille tavan mukaan tarjottiin ryyppy mieheen. ”Tahvananajolla” tarkoitetaan myös yleisemmin tapaninpäivän hevosajeluja ja vierailuja ystävien luona. Rauhallisen joulupäivän jälkeen omistauduttiin hilpeälle yhdessäololle ja joululeikeille, joista tunnetuimpia oli Suutarin sohiminen.

Laskiainen

Myös laskiaista vietettiin yhtenä vuoden taitekohdista. Ortodoksit laskeutuivat silloin pääsiäistä edeltävään paastoon, luterilaisillekin laskiainen oli tärkeä työvuoden etappi ja kevään alku. Naisväen oli pitänyt saada kehruutyöt valmiiksi laskiaiseen mennessä, minkä jälkeen alkoi kankaiden kutominen. Laskiaista juhlittiin vielä yltäkylläisen iloi-

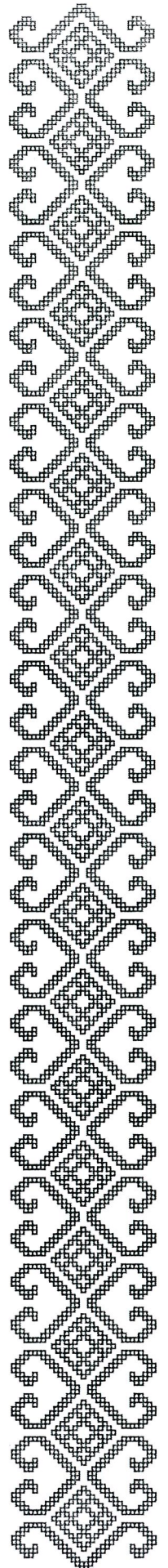
sesti, sitä seurannut seitsemän viikon paastonaika kun tuli elää vaatimattomasti ja hiljaisesti.

Laskiaispäivänä tehtyjen talon töiden uskottiin ennakoivan tulevan kesän tapahtumia. Siis pä mitä joutuisemmin työt valmistuivat laskiaisena, sitä nopeammin ne sujuisivat myös kesällä. Laskiaispäivänä saunottiinkin jo varhain iltapäivällä, jotta ehdittiin aikaisin nukkumaan. Muihinkin enteisiin uskottiin. Kaiken toiminnan tuli laskiaisena tapahtua hiljaisesti, jotta välttyttäisiin kesän äänekkäiltä vitsauksilta – hytysiltä, paarmoilta ja käärmeiltä – ja jotta nuorten elämä sujuisi tulevaisuudessakin rauhallisissa merkeissä. Laskiaisena syötiin, vielä kerran ennen laskeutumista paastoon, rasvaista hernerokkaa sekä jälkiruuaksi keitinpiiraita ja lettuja. Länsi-Suomessa suosittuja laskiaispullia maidon kera nautittiin Karjalassa sen sijaan vain kaupungeissa. Uudempaa laskiaisperinnettä edustaa mäenlasku, jonka uskottiin takaavan hyvän ja runsaan pellavasadon. Laskiaismaessä huudettiin ”pitkiä pellavia, hienoja hamppuja” ja toivottiin pitkien liukujen siivittävän myös pellavan kasvua.

Virposunnuntai ja pääsiäinen

Palmusunnuntaina, karjalaisittain virposunnuntaina, kylän lapset ja nuoret kulkivat virpovitsat käsissään virpomassa kummejaan ja muita läheisiään. Virpomisperinne on Suomessa tunnettu ainoastaan Karjalassa. Ortodokseilla virpominen liittyi palmusunnuntain kirkolliseen sanomaan, eli virpovitsat symboloivat Jerusalemin palmunlehviä. Virpomisen vanhimman peruskaavan mukaan perheen äiti virpoi koristelluilla pajunoksisilla aamuvarhaisella ensin lapset ja sitten karjan navetassa, isä saattoi puolestaan virpoa talon hevoset. Virpomisen tarkoituksena oli toivottaa menestystä virvotuille.

Luterilaisten keskuudessa ei virpomisella ollut yhtä kristillistä sävyä, mutta silti tapa oli suosittu. Lapset ja monet aikuisetkin kiersivät kylällä virpomassa toivoen saavansa palkaksi munia, leivonnaisia, makeisia tai kolikoita. Alkujaan palkka noudettiin vasta pääsiäislauantaina, mutta myöhemmin on yleistynyt tapa palkita virpojat samantien. Jotta virpominen ei olisi saanut laajalle levinneen kerjäämisen leimaa, virpominen pyrittiin rajaamaan kummeihin sekä muihin lähimpiin ihmisiin, joille haluttiin aidosti toivottaa onnea ja menestystä. Luterilaislasten suosimat virpomisluvut olivat usein leikkisiä ja kepeitä, eikä niistä toki pahastuttukaan. Virpovitsalla keveästi lyödessä saatettiin lausua

esimerkiksi: ”Virvon, varvon, tuoreeks terveeks, tulevaks vuuveks.” Siirtokarjalaisten mukana virpominen on levinnyt muuallekin Suomeen ja osittain sekoittunut länsisuomalaiseen tapaan pukeutua pääsiäisnoidiksi. Alkuperäiseen karjalaiseen virpomiseen eivät kuitenkaan rooliasut kuulu.

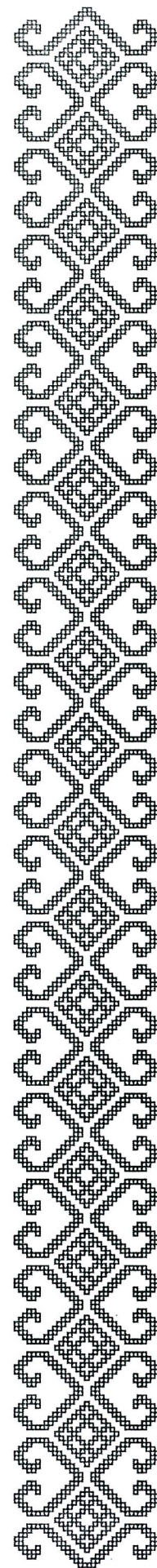
Palmusunnuntaita seurasi piinaviikko. Pitkäperjantaina käytiin kirkossa, mutta muuten päivä vietettiin hiljaisesti kotioloissa. Pitkäperjantai oli katolilaisilla ankaran paaston päivä, ja myös monet luterilaiset pidättäytyivät ruuasta ennen iltaa. Ortodoksien pitkä pääsiäisen valmistusaika huipentui pääsiäisyön jumalanpalvelukseen. Juhlavan liturgian päätteeksi kiiruhdettiin kotiin nauttimaan pääsiäisyön ateriala, joka samalla päätti ruokapaaston. Aterialla nautittiin uutta elämää symboloivia kananmunia, rahkapiiraita, venäläisvaikutteista kulitsaa eli pääsiäisleipää ja pashaa.

Eteläkarjalaiseen pääsiäisperinteeseen kuului pääsiäiskiikki eli liekku, joka rakennettiin varta vasten juuri pääsiäispyhiksi vajan tai tuvan orteen. Tämä nuorakiikki oli lapsille suuri ilonaihe, eivätkä sen vauhtia kaihtaneet vähän vanhemmatkaan.

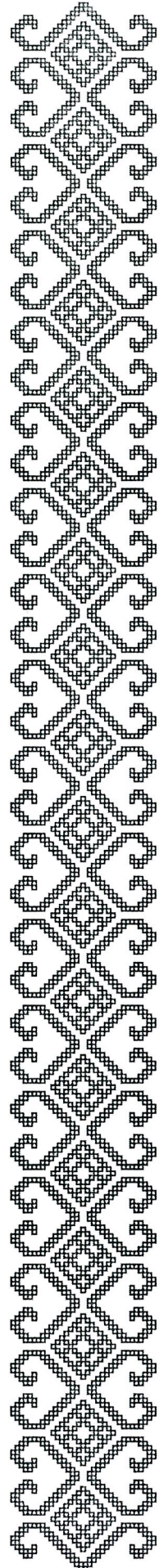
Kesä

Päivien valostuessa ja lämmitessä alkoi maaseudulla keväinen aherrus. Jyrinpäivänä – joka nykykalenterissa sijoittuu huhtikuun 23. päivään, mutta vanhan ajanlaskun mukaan oli parisen viikkoa myöhemmin – laskettiin karja ulos tai ainakin käytettiin raikaassa ulkoilmassa. Aikaisemmin helluntailla oli tärkeä asema varhaiskesän juhlanä, mutta aikojen saatossa juhannus vei sen tunnuspiirteitä ja paikan kesän kohokohtana.

Juhannukseksi kodeissa tehtiin suursiivous. Keskikesän vihreyden korostamiseksi piha ja ovensuut koristeltiin pienillä koivuilla ja pihlajanoksilla. Juhannussaunankin kruunasi tuore vasta. Juhannusaattona kokoonnuttiin kokkomäelle, johon kylän miehet olivat rakentaneet taidokkaat kokot. Alkuillasta poltettiin odotuskokkoja, kunnes keskiyöllä sytytettiin iso ukkokokko. Kyläläisten kokoontuessa yhteen tanssittiin ja kisailtiin, näin myös nuorisolla oli oiva tilaisuus tavata toinen toisiaan. Juhannusyönä oli sitten aika tehdä taikoja, joiden avulla lähinnä nuoret tytöt yrittivät selvittää tulevaisuuttaan ja erityisesti tulevaa puolisoaan.

Kesäaikaan luterilaisessa Karjalassa vietettiin kihupyhiä. Niiden ajankohta määräytyi kullakin paikkakunnalla sen kirkon vihkimispäivän mukaan, joten kihupyhät muodostivat alueella varsinaisen juhlien sarjan. Kihupyhiä tultiin viettämään kaukaa naapuripitäjistäkin, joten kirkkojuhlat olivat hyvä tilaisuus tavata niin tuttuja kuin tuntemattomia-kin. Ortodoksisessa Karjalassa vietettiin vastaavasti pyhäkköjen nimipäiväjuhlia praasniekkoja. Pyhäkön luona vietetyn palveluksen jälkeen kilpailtiin, leikittiin ja tanssittiin yhdessä. Praasniekkojen aikana kaukanakin asuvat sukulaiset saapuivat vieraisille, joten praasniekat toimivat myös säännöllisinä sukulaisten tapaamisina. Juhlien sosiaalinen merkitys olikin huomattava, saivatpa monet avioliitotkin alkunsa juuri praasniekkojen aikaan.

Perinnetuokion suunnitelma

Tavoite: Tutustua karjalaiseen vuotuisperinteeseen

Kulku:

- Perinnetuokiot on jaksotettu vuodenaikojen mukaan. Ajankohtaisista juhlista kerrotaan lapsille.
- Tehdään ajanjaksoon liittyviä tehtäviä

Tehtäviä eri vuodenaikoihin liittyen:

Pääsiäinen

Virpovitsojen valmistus

- koristellaan pajunoksia
- koristeina voivat olla mm. värikkäät silkkipaperit, sulat tai sanomalehdistä revityt suikaleet

Virpomislorujen opettelu ja teko

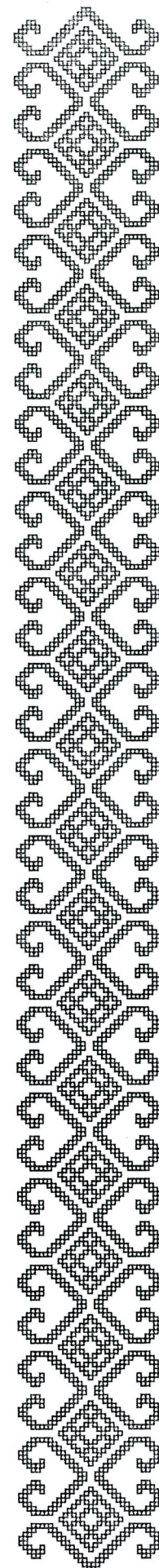
- Virpomisloruja on erilaisia, tässä muutamia erilaisia

”Mie se virvon viisahasti,
taputtelen taitavasti, lykkyä
tälle talolle; emännälle perä
leviä, isännälle ihravatsa,
vitsa siul, palkka miul”

”Virvon varvon, tuoreeks,
terveeks, tulevaks vuo-
deks, vitsa sulle, palkka
mulle”

” Mie se virvon viinan iest,
rahan iest rapsuttelen,
pennin iest pehmittelen,
kokekan iest kopsuttelen,
riunan iest ripsuttelen!”

- Keksikää lisäksi omia virpomisloruja
- Voitte ilahduttaa menemällä lasten kanssa virpomaan esim. lähiseudun vanhainko-
teihin tai sairaaloihin

Joulu

Olkitähden askartelu

Tarvikkeet: olkia, kalastajan- tai villalankaa

Ota seitsemän noin 10 cm:n pituista olkea ja kierrä lanka olkien keskeltä ympäri kahdeksan kertaa. Aseta oljet tasaisesti pöytää vasten. Vasemman käden etu- ja keskisor-mella painat korrenpäitä samalla kun oikealla kädellä vedät korret keskeltä yhteen pingottamalla lankoja ylöspäin ja kiristämällä eteen ja taakse. Sido kiinni. Ota toiset oljet ja toista sama. Tämän jälkeen aseta kimpput ristikkäin päällekkäin ja sido yhteen. Langan-pääät saavat jäädä ripustuslangaksi. Leikkaa oljet sopivan pituisiksi, jotta tähdestä muo-toutuu säännöllisen muotoinen

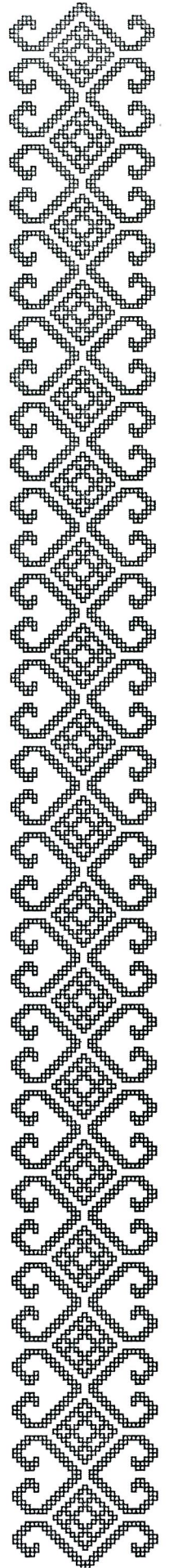
Suutarin sohiminen

Suutarin sohiminen on ollut yleinen joulunajan leikki erityisesti Karjalassa. Vuorosanat voivat vaihdella leikkijöiden mieltymysten mukaan; seuraava variaatio on muistiinmer-kitty Kivennavalta.

Valitaan jokin sopiva esine, esimerkiksi olkilyhde, ”suutariksi” ja asetetaan se keskelle lattiaa. Leikkijöitä on kaksi kerrallaan, toinen heistä on suutarin varjelija ja toinen suu-tarin sohija. Leikkijät asettuvat suutarin viereen seisomaan varjelijan ollessa lähempänä suutaria. Leikkijöiden haarallaan olevien jalkojen välistä kulkee pitkä keppi, josta he pitävät kiinni kaksin käsin. Leikkijät aloittavat vuoropuhelun:

Sohija:	Onks suutar kotona?
Varjelija:	On.
Sohija:	Tiet sie miun pojallein kengät?
Varjelija:	Tien.
Sohija:	Paat sie narskii?
Varjelija:	En paa.
Sohija:	A sit mie pistän silmää.
Varjelija:	A mie varjelen

Sohija yrittää saada suutarin nurin samalla kun varjelija yrittää johdattaa kepin suutarin ohi.

Laskiainen

Kelkkämäki

- Karjalaiseen laskiaisperinteeseen kuuluu kelkkämäki
- Kelkkämäessä huudetaan loruja, jotta seuraavan kesän pellavasato olisi parempi.

Esim.:

”Lai lai laskiaista
Lipo, lipo, liinaa
Meill pitkiä pellavii,
Muil mustii tappuroi”

”Laskiaisrauhaa,
Pauja kauhaa,
Meilän muorin tallukan
nauhaa”

- Kelkkaretken jälkeen nautitaan laskiaisrokkia ja lettuja jälkiruuksi

